

תזריע

כו' הלכו ונדבקו באותו פסח כו' נתכנסו כל ישראל אצל משה אל בבקשה ממך האכילנו מפסחך כו' הי אומר כו' אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלים כו' מיד נתנו עצמן ומלו כו'.

פון דעם מדרש קומט אויס, אז אידן האבן זיך מל געווען בליל פסח¹¹; נאכמער: פון מדרש (ובפרט אין שה"ש רבה) איז משמע אז משה רבינו האט בכלל נישט איבערגעגעבן צו אידן דעם ציווי „וכל ערל לא יאכל בו" ביז (ביי-נאכט ווען) די אידן זיינען געקומען בעטן ביי משה'ן „האכילנו מפסחך"¹².

איז נישט מובן: אמת טאקע אז מ'האט געמעגט מל זיין בלילה ווייל ס'איז געווען קודם מ"ת, עס פאדערט זיך אבער א הסברה (עכ"פ בפנימיות העני-נים): וויבאלד אז אידן („הרבה מהן") האבן זיך דאן מל געווען (נישט מצד זיך אליין, נאר) מצד וואס „גזר הקב"ה לד' רוחות כו'“, און דער ריח האט גורם געווען זיי זאלן וועלן עסן מפסחו של משה, האט דאך דער אויבערשטער געקענט טאן די זעלבע זאך (אדער כיו"ב) קודם חשיכה און דאן זאל משה אנזאגן די אידן דעם ציווי „וכל ערל לא יאכל בו"¹³ און מ'זאל זיך מל זיין ביום¹⁴?

א. אויפן פסוק¹ „וביום השמיני ימול בשר ערלתו" דרש'נען רז"ל אין ת"כ² (און אין גמרא³): „ביום ולא בלילה"; און לויט דעם קומט אויס, אז דער דין אין מליו בלילה⁴ איז נתחדש געווארן ערשט נאך מ"ת, און פאר מ"ת האט מילה געמעגט זיין אויך בלילה.

אפילו לויט דעם צווייטן מקור פון דעם דין (אין מס' שבת⁵) אז מ'לערנט עס אפ פון „ובן שמונת ימים גו'" וואס שטייט אין פ' לך⁶ (ובפרט אז תוספות⁷ זאגט אז דער עיקר הלימוד איז פון דעם פסוק) — איז דאס נאר בנוגע מילה בזמנה, אבער אז מילה שלא בזמנה מוז זיין ביום לערנט מען אפ⁸ פון (דעם וא"ו) „וביום השמיני גו'" אין אונזער פרשה (ווי תוספות⁹ איז דאס מבאר), ובמילא איז דאס ערשט נתחדש געווארן נאך מ"ת.

ב. דאס צו מסביר זיין, יש להקדים וואס עס שטייט אין מדרש¹⁰, אז זייענ'דיק אין מצרים „הרבה מהן (פון אידן) לא היו מקבלים עליהם למול אמר הקב"ה שיעשו הפסח וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לד' רוחות העולם

(1) פרשתנו יב, ג.

(2) עה"פ.

(3) מגילה כ, א.

(4) מגילה שם (במשנה).

(5) קלב, א.

(6) יז, יב.

(7) שבת שם ד"ה ההיא. מגילה שם ד"ה דכתיב.

(8) ת"כ כאן. יבמות עב, ב.

(9) יבמות שם ד"ה מר.

(10) שמ"ר פ"ט, ה. ועד"ו בשה"ש פ"א, יב (ג).

פ"ג, ו (ד). וכדלקמן בפנים.

(11) וראה גם פרש"י בא יב, ו. בעל הטורים שם,

יג.

(12) ראה שהש"ר פ"א שם, דבתחילה אל. כל בן

נכר גו', ואח"כ — וכל עבד איש מקנת כסף גו',

ורק אח"כ — כל ערל לא יאכל בו. וראה בהמצוין

בהערה 10 דכשאל משה דכך אמר לי הקב"ה כל

ערל לא יאכל בו „מיד" מלו עצמן.

(13) בא יב, מח.

(14) וראה גם משכיל לדוד לפרש"י בא שם.

אין מילה בלילה (ביי שלא בזמנה) ערשט נתחדש געווארן נאך מ'ת²¹,

(ב) עד"ז — געפינען מיר ניט קיין איסור מלאכה בירט ביי פסח מצרים²². ווארום כאטש דער פסוק „וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהי לכם כל מלאכה לא יעשה בהם גו" שטייט אין פ' בא²³ — מוז מען אבער זאגן אז דער פסוק רעדט ניט וועגן פסח מצרים, ווארום פסח מצרים אינו נוהג אלא יום אחד²⁴, און אין דעם פסוק שטייט דאך „וביום השביעי מקרא קודש גו".

[און מ'קען ניט זאגן אז דער פסוק זאגט דא צוויי באזונדערע דינים וועלכע זיינען ניט תלויים זבי"ז — (א) וביום הראשון מקרא קודש, וואס איז געווען שייך אויך בפסח מצרים, (ב) „וביום השביעי מקרא קודש", וואס איז שייך נאר בפסח דורות — ווייל:

(א) אין פסוק שטייט „כל מלאכה לא יעשה בהם", ד.ה. אז דער איסור מלאכה פון יום הראשון און פון יום השביעי

ג. דער יפה תואר¹⁵ וויל זאגן: יתכן שהי' זה קודם חשיכה (און ברענגט דערויף צוויי הכרחים) שמשחשיכה שהוא ירט אין מילה שלא בזמנה דוחה אותה¹⁶, ועוד דאין מילה בלילה¹⁷.

מ'קען אבער אזוי ניט זאגן, ווייל פון דעם סיפור ווי ער ווערט געבראכט אין שה"ש רבה¹⁸ (אויפן פסוק¹⁹ „עד שהמלך במסבו" איז קלאר אז ס'איז געווען בלילה. דארט שטייט בפירוש, אז דאס איז פארגעקומען „עד שהמלך במסבו" — „עד שמשוה ישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים", און אכילת פסח איז דאך „בלילה הזה"¹⁹, בליל ט"ו ניסן (און ניט „קודם חשיכה"²⁰).

און די צוויי הכרחים וואס ער בריינגט — (א) מילה שלא בזמנה איז ניט דוחה ירט, (ב) אין מילה בלילה — זיינען ניט מכריח ווייל:

(א) ווי געזאגט פריער, איז דער דין אז

15) שמרר שם. וכן תירץ גם בשורת תורת חסד או"ח סכ"ה אות ו'.
16) שבת שם, ב.

ולהעיר דאברהם ניוול ביוהכ"פ (פדריא פכ"ט), או בט"ו ניסן — ירט דפסח (ראה תודיה אלא — ריה יא, א) — אף שקיים כהית עד שלא ניתנה. וייל דמכיון שאז נצטווה על המילה — דבו ביום שצוהו מל (תוס' שם. רש"י לך יז, כג) — היז כמו מילה בזמנה ובמילא — דוחה שבת (וי"ט). וראה לקמן הערה 46.

17) וגם במילה שלא בזמנה קי"ל כת"ק ביבמות (שם, סע"א) דאין ניוולין אלא ביום. ודוחק לומר (כמ"ש בתורת חסד שם) דאחי כראב"ש (ביבמות שם) דמילה שלא בזמנה ניוולין בלילה.

18) פ"א שם.

19) שה"ש א, יב.

19*) בא יב, ח.

20) זבחים נו, ב (במשנה). שם נו, ב. פסחים מא, ב. וראה תוספתא פסחים ספ"ב (הובא בתודיה עד שתחשך — פסחים צט, ב).

21) וכי' ברש"י לשהש"ר פ"א שם.
22) כמ"ש בתו"ט פסחים פ"א מ"ה. ועוד (ראה) הדיעות בתר"ש מילואים לפ' בא (כר י"א) סכ"ו. וכן תירץ בשורת יד אליהו (אמשטרדם, תעב) סנ"א (ע"פ המהרי"ט). רש"י לשהש"ר שם. וראה תורת חסד שם.
23) יב, טז.
24) פסחים צו, ב. וראה לקרי' צו יא, ד. סידור ד"ה והגדת (רצו, ג). אוה"ת וארא (ב' תקסט). שם ד"ה והגדת (ויקרא כרך ג' ע' תשלא ואילך).

(*) ומש' באוה"ת שם: ומש' בסידור שבשאר הימים היו אוכלין חמץ הוא ט"ס — בא בהמשך למש"כ לפני זה דמפני שלא הספיק בצקת כו' גם אז לא אכלו חמץ כל ד' הימים, אף דאיסורו הי' רק יום אחד.

וכן צ"ל בהערות לסידור דף סב (שעב): דאי אכילת חמץ הי' רק יום אחד הוא ט"ס.

געטאן כדרכה — באיזמל²⁸. אבער מילה בחרב איז א מלאכה שלא כדרכה און אזא מלאכה איז מותר מדאורייתא²⁹. דעריבער איז דער מדרש (און דער פסוק וואס ער ברענגט) מדגיש אז מ'האט זיך מל געווען בחרב.

ווען עס וואלט אבער געשטאנען חרב סתם, וואלט מען נאך אלץ געקענט מיינען אז דא רעדט זיך וועגן א חרב מיט וועלכן מ'איז זיך מל, ווי עס שטייט³⁰ „עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני שנית“ — דעריבער איז דער פסוק מדגיש „חרבו“ — זיין חרב: דער חרב פון „מלומדי מלחמה“, וואס איז דאך נישט קיין חרב מיט וועלכן מ'איז מל.

ועפ"ז — אז בפסח מצרים האט מען זיך מל געווען בלילה — הדרא קושין לדוכתא: פארוואס האט דער איד בערשטער נישט געמאכט אז מ'זאל זיך מל זיין ביום, קודם חשיכה?

ה. וועט מען עס פארשטיין בהקדים נאך א תירוץ וואס ווערט געבראכט אין אחרונים³¹ (אויף דער קושיא ווי האבן זיך די אידן מל געווען בלילה) — אז די נאכט פון יצי"מ איז געווען (ווי עס

ווערן ביידע נכלל אין זעלבן ציווי. ב) אויף „כל מלאכה לא יעשה בהם“ שטייט אין מכילתא: „אין לי אלא יום האחרון שהוא אסור בעשיית מלאכה, יום הראשון מני תיל ביום הראשון מקרא קודש“. קומט דאך אויס פון מכילתא, אז דער עיקר האיסור שטייט אויף „ביום השביעי“, נאך דורכדעם לערנט מען אפ אויך „ביום הראשון“. און וויבאלד בפסח מצרים איז נישט געווען דער עיקר האיסור („ביום השביעי“), פארשטייט מען במילא אז אויך דער איסור נוסף („ביום הראשון“) רעדט נישט וועגן פסח מצרים. ג) בא פסח מצרים איז בכלל נישט געווען קיין „יום הראשון“, נאך „יום אחד“.

ד. אפילו לויט דער דיעה (פון ר"ן³²) אז בפסח מצרים איז יע געווען א איסור מלאכה, קען מען פארענטפערן די קשיא אויפ'ן מדרש (ווי איז מילה שלא בזמנה דוחה יום) ובהקדים א דיוק אין לשון המדרש (אין שהש"ר²⁶): „כולם אחוזה חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו²⁷, שבשעה שאל משה כו' מיד כאריא נטל חרבו על ירכו ומל עצמו“ — דלכאורה: א) למאי נפק"מ אז זיי האבן זיך מל געווען מיט א חרב — דער עיקר איז דאך אז זיי האבן זיך מל געווען „מיד“? ב) וואס איז די הדגשה „חרבו“ — זיין חרב — למאי נפק"מ צי דער חרב איז זיינער אדער פון אימעצן אנדערש?

נאך דערמיט ווערט פארענטפערט די אויבענדערמאנטע שאלה: ווען איז מילה א מלאכה האסורה ביום, ווען זי ווערט

(28) כל' הש"ס — שבת קל, סע"א. ובכ"מ. וברע"ב כלים (פי"ג מ"ד): איזמל — תער קטן שמלין בו את התינוק. ולהעיר מרמב"ם (הל' מילה פ"ב ה"א. נעתק בטושי"ע י"ד סרס"ד): ונהגו כל ישראל בסכיו.

(29) שהרי הענין ד.תקוני גברא' (ראה שבת קו, א ובפרש"י שם ד"ה מה לי) מצד עצמו [גם את"ל דבזה לא שייך הפסוק דלא כדרכה] הוא רק שבות — ראה מנחת חינוך מוסר השבת (מלאכת מכה בפטיש). וראה השקיות בחמדת ישראל בקונט"נ נר מצוה (נט ד ואל"ף) ומסיק דלא כהמנ"ח.

(30) יהושע ה. ב. ובתרגום (ופרש"י) שם: אזמלון. (31) שרית יד אליהו שם. שמחת הרגל (להחיד"א) פיסקא מעשה בריא כו'. אריא בן עזרי' כו'. ועוד.

(25) לפסחים קטז, א. וראה עוד דיעות בזה בחו"ש שם. וכן מסיק בתורת חסד שם (אות ז').

(26) פי"ג שם. ועד"ז בפ"א שם.

(27) שה"ש ג, ח.

פון טבע; וואָרעם עפֿי טבע האָבן אידן
ניט געקענט אַרויסגיין פון מצרים (סיי
בגשמיות — „לא הי עבד יכול לברוח
ממצרים“⁴¹, און סיי ברוחניות — זיינען
אידן געווען מושקע אין מיט שיער
טומאה ר"ל⁴²).

ווי אזוי קען בטל ווערן מדידת הטבע
דאָ למטה, דורך דעם וואָס עס ווערן
בטל די מדידות והגבלות (מצרים —
גבולים⁴³) פון גאַנץ סדר השתלשלות⁴⁴,
וואָס דאָס ווערט דורך דעם וואָס עס איז
מאיר אָן אור וואָס איז לגמרי העכער
פון כל מדידה והגבלה, פון כל סדר
השתלשלות⁴⁵.

וויבאַלד אָז אַלע ענינים מוזן קומען
דורך תורה⁴⁶, דאַרפן זיי פריער זיין
בתורה — מוז אויך דער ענין (המשכת
האור שלמעלה מהשתלשלות בכדי צו
מבטל זיין די מדידות פון סדר השתל-
שלות) פריער זיין אין תורה: אין תורה
ווערט גמשך פון אַ העכערן אָרט ווי
תורה איז מצִיץ, כביכול, העכער פון די
מדידות פון תורה.

דעריבער האָט דער אויבערשטער
געמאַכט אָז משה רבינו זאָל איבער-
געבן דעם ציווי פון „וכל ערל לא יאכל
כר“ ניט קודם חשיכה, נאָר דוקא בלילה,
בכדי עס זאָל אַרויסקומען מילת בני
דוקא בלילה (ניט ווי עס קומט דערנאָך
— נאָך מתן תורה — אַראָפּ אין מדידה
דתורה)⁴⁷ — ווייל דער גילוי אור וואָס

שטייט אין זהר⁴⁸ אין אָן אופן פון
„ולילה כיום יאיר“⁴⁹, און במילא האָט די
נאָכט געהאַט אַ דין פון „יום“.

פרעגט מען אויף דעם⁵⁰: אויב די
נאָכט פון יצימ האָט געהאַט אַ דין פון
יום, ווי האָבן די אידן דעמאַלט מקיים
געווען די מצות וואָס זיינען פאַרבונדן
מיט לילה (אכילת פסח⁵¹, מצה⁵², מרור
וכו')⁵³?

מוז מען זאָגן, אָז דער דין פון יום
בליל יצימ איז געווען נאָר לגבי מצות
מילה, אָבער ניט לגבי די מצות הנִּיל.
און דער חילוק איז פאַרשטאַנדיק
בפשטות: עס איז געווען אַ ציווי
מפורש⁵⁴ אויף דעם: ואכלו את הבשר
בלילה הזה גו' מתניכם חגורים גו'.

ו. דער ביאור בפנימיות הענינים⁵⁵
מיט וואָס איז מצות מילה אַנדערש וואָס
נאָר לגבי איר איז די נאָכט געווען בבחי'
„ולילה כיום יאיר“: דער ענין פון יצימ
איז געווען אינגאַנצן בדרך פון „פסח“
— דילוג⁵⁶, העכער פון מדידה והגבלה

(32) ח"ב לח, א. וראה בהנמנן בנצוצי זהר שם.

(33) תהלים קלט, יב.

(34) שו"ת תורת חסד שם.

(35) נסמן לעיל הערה 20.

(36) בא יב, ח. ית. תוספתא שבהערה הנ"ל.

(37) אבל ראה שמחזיר שם (פיסקא אריא בי' ע
כר) דלילה כיום יאיר היינו „כחשכה כאורה שקולים
.. וגמצאת לילה זו שתים עלתה לה כר“.

(38) הטעם לציווי באופן זה י"ל כי מצות אלו
אינן תלויין בגדר דלילה, כיא בהזמן דהתחלת (ליל)
סו נישן, זמן החפזון לכאורא כדאית לי (ברכות ט,
א) ולכן אפי' שאו הי' „לילה כיום יאיר“ בכ"ז הי'
הזמן דחפזון.

(39) ובפרט שענין החפזון היה תלוי בלילה דוקא,
וכמחזיל שמירי ס"פ בא (ס"פ ית. פיט, ו). וראה
אוה"ת בא ד"ה וככה. וככה תרליז בתהלתו. ובכ"מ.

(40) ראה רש"י בא יב, יא. מכילתא (ובפרש"י)
שם, יג. וראה לקרית צו יג, סעי'ד. תריח שמות קצא,
א ואילך.

(41) מכילתא יתרו ית. יא. פרש"י שם, ט.

(42) ד"ח ר"פ יתרו.

(43) תרי"א ע"א, ג. ועוד.

(44) ראה תרי"א שם דכל סדר ההשתלשלות נק'
בשם מצרים.

(45) ראה לקרית שם. ובכ"מ.

(46) ראה ב"ר בתחילתה.

(46*) ולהעיר מהמובא לעיל (הערה 16) דאברהם
נימול ביוהכ"פ (או בירט דפסח) ע"פ הדבור — דלא

הגבלות.⁵²

דערמיט וועט מען פארשטיין וואס מיר געפינען א חידוש ביי פסח און מילה וואס איז ניטא ביי קיין אנדערע מצות עשה — בא זיי איז א חיוב כרת.⁵³ ווען עס רעדט זיך וועגן ענינים שלמעלה מהשתלשלות ודרגות, קען דאָרט ניט זיין קיין צווישען דרגות. ס'איז איינס פון די ביידע: אדער ער ווערט פארבונדן מיט'ן אויבערשטן מיט א ברית עולם, למעלה משינויי הזמן — בלי גבול; און אויב ניט — איז „ונכרתה גוי“, ער האט ר"ל אינגאנצן ניט קיין שייכות צו אלקות.

[ע"ד ווי ביי כללות יצ"מ כנ"ל: עס מוזן אראפגענומען ווערן אלע מדידות, אויך די מדידות פון תורה כביכול; אויב ניט — בלייבט מען שטעקן אין מצרים, ארץ מלאה גילולים].

און דערפאר האט דער גילוי פון „ולילה כיום יאיר“ ביי יצ"מ געדארפט האבן א שייכות עיקרית מיט מצות מילה, ווייל דער ענין פון „ולילה כיום יאיר“ אין דעם גילוי אור שלמעלה, איז פארבונדן מיט „ולילה כיום יאיר“ אין עבודה פון אידן, וואס דאס איז די עבודה פון דם מילה.⁵⁴

האט מאיר געווען באותו לילה, איז געווען באופן וואס איז העכער פון גאנץ סדר ההשתלשלות, ביי — העכער פון די מדידה פון תורה כביכול; און דעריבער זיינען דורך דעם נתבטל געווארן די מדידות פון סדר ההשתלשלות — ס'איז געווען א המשכת האור בדרך דילוג: ס'איז געווען המשכת אלקות אין ארץ מצרים ווי זי איז מלאה גילולים⁵⁵ (וואס מצד סדר השתל' האט עס קיין ארט ניט), און דורך דעם איז נתבטל גע-ווארן די מדידת הטבע אויך דא למטה, ס'איז געווארן פסח, דילוג — און ס'איז געווען יציאת מצרים, היפך הטבע.

ז. פונקט ווי ס'האט געמוזט זיין דער ענין ה„דילוג“ אין תורה בכדי עס זאל קענען זיין יצ"מ, אזוי האט געדארפט זיין אויך ביי אידן אן עבודה פון „דילוג“, למעלה מהשתלשלות שבאדם.

דערפאר איז די הכנה צו יצ"מ געווען דם פסח און דם מילה⁵⁶, ווייל די צוויי מצות פון פסח און מילה זיינען עבודות שלמעלה מהגבלה⁵⁷: „פסח“ איז מלשון דילוג⁵⁸, און מילה איז ענינה „ברית עולם“⁵⁹ מיט'ן אויבערשטן — אן אייביקער פארבונד אן קיין שום

52) ראה ג"כ לקרי' פרשתנו ד"ה למנצח על השמינית.

53) משנה כריתות בתחילתה. וראה אוה"ת יתרו (כרך ד' ע' ב'תרצ"ח) בבאור למש' בהשמות זח"א כ"י מ"ט פסח ומילה כ"י ואית' בהו כרת'. לקריש ח"ג ע' 834 הערה 23.

54) להעיר מאוה"ת שם (מזהר שם) דמילה (ופסח) הוא „ע"ד התכליות מדת יום כלילה“. ושם (ע' ב'תרצ"ח) דע"י „נמשך מבחי' ישת חושך סתור כ"י, ע"י ש“.

ומה שהקרבת הפסח היתה ביום י"ד ולא בליל ט"ו — ר"ל, דא"י משום שההקרבת או היתה צ"ל ביום ולא כלילה. כ"א מפני שצ"ל ב"ד ניסן (ולא בט"ו) — ראה בארוכה לקריש חט"י ע' 105-6.

כפי המדידה ע"פ תורה (לאחר מ"ת). וא"י אח"ל (כבהערה הג"ל) דמכיון שכן ה"י הציוני ה"ז כמילה כמנה — ה"י זה גופא ה"י רק מצד הציוני, וכמו בנדרים שנצטוו באכילת פסח וכ"י בלילה כיום יאיר. (47) ראה מכילתא בא יב, א. תנחומא שם ה. שמריר פ"ב, ה. פרשי וארא ט, כט.

(48) ראה ח"ב ע"ב (יג), פדריא פכ"ט וזח"ב לה, ב דגם מדם מילה נתנו לאות על הבתים. וראה פדריא שם, מכילתא (והובא ברש"י) בא שם, ו (וראה גם שמריר כאן) דבוכות קיום ב' מצות אלו נגאלו ממצרים.

(49) ראה גם לקריש ח"ג ע' 867 ואילך.

(50) בסמן לעיל הערה 40.

(51) לך י, יג.

די עבודה פון יצי"מ איז דאך פאראן
און מוז זיין בכל דור ודור וכל יום
ויום⁵⁸; וואָרם יעדער מדרי' איז בחי'
מצרים (מל' מצרים וגבולים⁵⁹) לגבי א'
מדרי' שלמעלה ממנה⁶⁰. איז בשעת
מ'דארף ארויסגיין פון מצרים, דארף
מען וויסן אז ס'זיינען ניט פאראן דערביי
קיין שום מדידות והגבלות, אפילו ניט
די מדידות פון תורה כביכול

— ע"ד ווי ס'איז מבואר אין תניא⁶¹,
אז בשעת עס רעדט זיך וועגן עובר זיין
ח'ו (בחי' גלות מצרים) אויפן רצון
העליון, איז דאן ניטא קיין חילוק צווישן
קלה שבקלות און חמורה שבחמורות⁶²,
וואָרם מצד רצון העליון — וואָס איז
העכער פון טעם ודעת (אפילו פון טעם
ודעת שלמעלה) — זיינען אלע מצות
גלייך. און דאָס רופט ארויס אפילו ביי א'
קל שבקלים, אז אויך ער איז זיך מוסר
נפש, אפילו אויף א' דקדוק קל של דברי
סופרים, און אן קיינע חשבונות —

ומכש"כ אז ס'זיינען ניטא די מדידות
פון יום ולילה: אים איז קיין נפק"מ ניט
צי ס'איז ביי אים ליכטיק אדער ח'ו
פינסטער; אים רירט ניט אן וואָס ער איז
פארמאטערט, וואָס ער האָט פאר-
שידענע רצונות ותאוות וכו'; ער נעמט
ארויס מיט א' גבורה (למעלה מטויד) זיין
חרב און איז זיך גלייך מל, פארבינדט
זיך מיט'ן אויבערשטן דורך קיום רצונו
בבחי' יסוד והתקשרות וברית עולם מיט
קוב"ה.

(משיחת אחש"פ תשכ"ה)

ח. עפ"י כהנ"ל איז אויך מובן דער
חילוק אין מצות מילה צווישן פאר מ'ת
און נאך מ'ת:

דער אמת'ער ענין פון דילוג אין
מצות מילה איז דוקא אין דער מצות
מילה פון פאר מ'ת⁶³. דעמאלט האָט זי
אויפגעטאן א' „דילוג“ נאך מער ווי מן
הקצה אל הקצה: זי האָט ארויסגענומען
די אידן פון רשות הקליפה און זיי מכן'ס
געווען לרשות הקדושה. און אין דעם
גופא פון מ'ט שערי טומאה — צום
נגלה עליהם הקב"ה בכבודו ובעצמו⁶⁴
וואָס דאָס איז דאך באין ערוך לגמרי,
זיינען דעריבער דאָ ניטא קיין שום
מדידות, ובמילא — ניטא קיין חילוק
צווישן יום ולילה⁶⁵.

משא"כ נאך מ'ת זיינען אידן שוין
געוואָרן אין אן אופן דציור וסדר פון
קדושה⁶⁶, און דער „ברית עולם“ דורך
מצות מילה איז אויך אין סדר דקדושה;
ובמילא איז דאָס געוואָרן אן עבודה
שבמידה והגבלה, און עס זיינען פאראן
אין דעם חילוקי יום ולילה וכו'.

ט. די הוראה דערפון בעבודה
בפועל:

54) ויש לקשר זה עם הענין ד'אשביע'ר'
בנקיטת חפץ ה' אפשרי רק ע"י ש"ם נא ידך תחת
ירכ"י — „חפץ“ היחיד או „חיש כד, ב. תוס'
שבועות לח, סע"ב).

55) מלכות דאין סוף ועצמות דא"ס שלפני
הצמצום (סה"מ אעתי' ע' עה).

56) וייל הטעם שמילה בזמנה הוא רק ביום גם
קודם מ'ת — כי לפני מ'ת ה' צ"ל ע"י מילה פעולה
בעולם — לבטל יראת הגוים והליצנים והאויבים
וכו', וכמש"נ: בעצם היום הזה, ולא בלילה (לך יו',
כג. פרשי' שם).

ועוד: מילה בזמנה מורה על עבודה הקשורה בזמן
(ע"פ) סדר (וטויד) וענינה היה גילוי מה(הערה)
(ו)הסתר ולכן הוא רק ביום, משא"כ מילה שלא
בזמנה היא עבודה שלא ע"פ סדר, ע"ד בחי' דילוג.
57) ראה לקוטי ר"פ ראה. ובכ"מ. וראה בארוכה
לקושי ח"א ע' 5 ואילך.

58) תניא פ"ז. ובכ"מ.

59) נסמן לעיל הערה 43.

60) ראה ג"כ לקושי ח"ב ע' 348 ואילך.

61) פכ"ד-כה.

62) כמרדל בתנחומא עקב ב. דב"ר פ"ו, ב. יליש

יתר רמז חצר. ועוד.

תזריע ב *

אחד וכשהוא מת קולו שבעה. כיצד קולו שבעה ב' קרניו לשתי חצוצרות שתי שוקין לשני חלילין עורו לתוף מעיו לנבלים בני מעיו לכינורות וי"א אף צמרו לתכלת".

זיינען מפרשים² מבאר דעם פשט אין דברי ר"י. זהו שאמרו כשהוא חי כו': כשם ווי בא א כבש, אז דוקא דורך דעם וואס אין אים איז פארגעקומען א קלקול («מת») ווערט נתרבה קולו («נתרבו בו המצות»)³ — שבעה, אדער שמונה לויט די י"א — עד"ז איז בנדון הקנים ביי א יולדת, אז מתחלה האט זי בלוין גע- דארפט ברענגען, קן לנדרה וקן לחוב- תה⁴, און דוקא צוליב די טעויות וספיקות⁵, אינה יודעת מה קבעה ואין

א. בנוגע א יולדת וואס איז מחויב ברענגען, כבש גר לעולה און, בן יונה או תור לחטאת.. ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת⁶, זאגט די משנה בסוף מס' קנים:

„האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר (זי האט מנדר געווען צו ברענגען א קרבן נוסף אויף דעם וואס די תורה האט מחייב געווען צו ברענגען, „אחד לעולה ואחד לחטאת“), ילדה זכר מביאה שתי קנים אחת לנדרה ואחת לחובתה, נתנתן לכהן הכהן צריך לעשות ג' פרידים מלמעלן ואחת מלמטן (ווארום די צוויי עופות פון איר נדר זיינען ביידע עולות און אויך איין עוף פונעם קן לחובתה איז אן עולה (וכנ"ל): „אחד לעולה ואחת לחטאת“) — און דער דין איז אז „חטאת העוף נעשית למטה און עולת העוף נעשית למעלה“, ווי די משנה זאגט בתחלת המס'. דערנאך איז די משנה מוסיף ומפרט די דינים ווען עס ווערן טעויות וספיקות וואס די יולדת האט גענומען אויף זיך און צי דער כהן האט זיי מקריב געווען כהלכה, און איז מסיים מיט דעם גרעסטן צאל ספיקות — אז זי האט גענומען אויף זיך בריינגען משני מינים און מען ווייס ניט ווי דער כהן האט זיי מקריב געווען איז דאמאלס, צריכה להביא עוד ארבעה פרידים לנדרה ושתיים לחובתה וחטאת אחת. בן עזאי אומר שתי חטאות“.

ווייטער איז די משנה ממשיך, „אמר רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו

(2) ראה פיה"מ להרמב"ם, רע"ב, פי' הרזיה. וראה הערה 6.

(3) כ"ה בפיה"מ ורע"ב שם. אבל בתודיה אמר שם, פרשי' זבחים (סח, א ד"ה איר) — באיל. ועד"ז הוא כפי הראב"ד ורז"ה קנים שם. ולהעיר מחלוקת הפי' בתוס' (ועד"ז בהמפרש ופי' הראש), ראב"ד ורז"ה שם אם המדובר בשופר של ר"ה או חצוצרת לשיר על הקרבן, או בחצוצרת המלכים (וראה ר"ה סז, א).

(4) פיה"מ כאן.

(5) כ"ה ברע"ב כאן. ובפיה"מ: והיתה עשירה וכו' לא היתה חייבת אלא עוף א' לחטאת והיא מצוה אחת. ובפי' הרזיה: קרבן יולדת שפתח בה הכתוב תחלה אינו אלא פרידה אחת מן הקן כו'.

(6) בפרשי' זבחים שם: והי' כשנדרה תחלה ואינה יודעת מה פירשה לא צריכה אלא ד' פרידן ובי' לחובתה אחת לעולה ואחת לחטאת ונכשין שהביאה כבר ד' פרידן צריכה להביא ד' לנדרה וד' לחובתה. ועד"ז הוא בתוס' ופי' הראב"ד קנים שם (וראה פי' הראש שם), והיינו שהמדובר רק בנוגע לבבא האחרונה, א' ואינו מודגש שהיירידה היא מקן א' או ב' קנים, ל"ו כו' (ב) אין מפורש שהשמונה באו בסיבת הטעויות והספק. ומשמע שמפרש. שעכשיו שהביאה כבר ד' פרידן, ונפסלו (מספק) הרי"ז

(*) וסוים מס' קנים (וסדר קדשים).

(1) פרשתנו (תזריע) יב, ו. ח.